

Що таке щастя та як його досягти? Це питання у всі часи хвилювало не лише видатних філософів, а й звичайних людей. В сучасному світі знайти відповідь на це головне питання нам пропонують різноманітні психологічні практики та тренінги, однак досі це питання лишається відкритим.

Г. Сковорода - видатний мислитель, який все своє життя присвятив пошуку шляхів до людського щастя, сенсу людського буття, шляхів досягнення блаженства в реальному земному житті, розробці загальнофілософської концепції світу і людини. Філософська спадщина Сковороди формувалася під впливом Біблії, грецької філософії, а також різних філософських систем, зокрема античної. При цьому ядром вчення Г. Сковороди, на мою думку, є пошук відповіді на питання про людське щастя.

У своєму творі «Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті» Г. Сковорода шляхом діалогу між дійовими особами доносить до читача своє бачення сенсу життя та шляхів до його пошуку. На мою думку, автор навмисно не висловлює свою думку одразу, а використовує форму діалогу аби читач мав змогу стати ніби учасником цієї розмови, учасником формування думок та висновків. Метою діалогу є не заперечення співрозмовникові, а бажання з'ясувати істину. Учасники розмови бажають не виграти змагання, а пізнати сенс проблеми, вислухавши всі аргументи і логічні висновки. Таким чином ми стаємо свідками неквапливої дискусії подорожніх про пошуки сенсу життя через народні притчі, байки, легенди і в цей спосіб наближаємось до народного розуміння таких понять, як «премудрість», «добродійність» і «доброчесність», «щастя». Це дії святих апостолів, притча про безногого та сліпого мандрівників, відома ще з античності, притчу про бідняка Лазаря та багатія, байка про діда з бабою із середньовічної повчальної літератури, яка була поширена у фольклорі як анекдот, але Сковорода опрацював цей матеріал по-своєму, байка про п'ять мандрівців, які прийшли у царство миру та любові. Через діалог персонажів автор розмірковує над тим, чи можна знайти щастя в матеріальних благах, наукових знаннях, у вірі.

Дійовими особами твору є п'ятеро подорожніх - Афанасій, Яків, Григорій, Єрмолай, Логвин. Кожен з них має власну думку щодо шляху до істинного щастя в житті.

Розмову про пошук задоволення та щастя розпочинає Афанасій, якому щастя вбачається в матеріальних цінностях, багатстві та владі. «О, якими значними веселощами користуються вельможні й багаті персони! В їхніх палацах живе розчинений у радощах та задоволенні дух. О, яка дорога ти, радосте сердечна! За тебе царі, князі і дуки платять безліч тисяч, а ми, біднота, що не має статків, начебто живимося тими крихтами, що падають з їхніх столів». З ним не погоджується інший подорожній, Григорій: «Годі брехати, любі друзі, високі посади, веселе місто, всілякі гриська та розваги і всі ваші витівки безсилі потішити духа і тим вигнати нудьгу, що зволоділа вами».

Афанасій продовжує: «Я бажав би стати людиною високочиновною, щоб мої підлеглі були міцні, як росіяни, а доброчесні, як стародавні римляни; щоб

будинок мій був венеціанський, сад флорентійський; аби бути мені й розумним, і вченим, і шляхетним, і багатим, як бик на шерстину». «Дужим, як лев, гарним, як Венера». На що Григорій заперечує: «Ти зі своїми вигадками схожий на дерево, яке хоче бути водночас і дубом, і кленом, і липою, і березою, і фігою, і оливою, і явором, і фініком, і трояндою, і рутою... сонцем і місяцем... хвостом і головою» та зазначає, що «не можемо віднайти щастя. Бо не бажаємо й бажати не хочемо». Цим автор вказує, що причина людських нещасть у тому, що людина не намагається як слід пізнати власне місце в житті, слідує за хибними ідеалами. В той же час філософ звертає нашу увагу, що те що людина бажає для щастя, не обов'язково потрібне їй для цього самого щастя. «Уяви собі незчисленне множество тих, кому ніколи не бачити багатства, поклади на пам'ять усіх в образі хворих та перестарілих, усіх, хто народжений з нескладним тілом. Невже гадаєш, що милосердна й дбала матір наша натура зачинила їм двері до щастя, ставши для них мачухою? Ех, будь ласка, не втискуй мені премудрого її помислу у вузькі рамці, не обмовляй її всемогутнього милосердя. Вона для кожного подиху добра, а не для деяких вибраних із самого тільки людського роду. Вона дбайливим своїм помислом виготовила все те, без чого не може здійснитися щастя останнього черв'яка, а коли чого бракує, то, звісно, зайвого. Кріт не має очей, але що йому з того? Птахи не вміють будувати кораблі — непотрібно це їм, а кому потрібно — знає».

Автор зазначає, що матеріальні блага є джерелом «невдоволення, скарг, печалі, ворожнечі, судової тяганини, воєн, грабунків, злодійства, всіх машин, гачків і хитрості. З цього джерела народжуються зради, бунти, змови, викрадання скипетрів, падіння держав і прірва всіх нещасть». Через такі роздуми подорожніх філософ підводить читача до думки, що природа всім без винятку відкрила шлях до щастя. Людина народжена для щастя, бути щасливою це її вибір та бажання. Ідеал Г. Сковороди найвищих чеснот - людина з високою гідністю, яка не плазує перед тим, хто хоче поставити її на коліна. Така людина буде завжди дбати «про тіло і душу» і буде щасливою.

Особливої уваги заслуговує обговорення подорожніми байки про діда та бабу, які зробили хату та не прорубали жодного вікна в ній. Автор порівнює пошуки світла дідом та бабою поза хатою з пошуком щастя людиною поза власного єства, у чужих краях або в науках. Так, Логвин зазначає: «Я й сам часто дивуюся, що ми надто цікаві до чужих країв, дбайливі щодо них і проникливі: виміряли море, землю, повітря, небеса, потурбували задля металів земний живіт, розмежували планети, дошукалися на місяці гір, рік та міст, знайшли незчисленне множество некомплектних світів, будуюмо незрозумілі машини, засипаємо прірви, зупиняємо і скеровуємо водну течію, ставимо щодня нові досліди і творимо дикі винаходи. Боже мій! Чого ми не вміємо, чого ми не можемо! Але горе в тім, що при тому всьому відчувається, начебто бракує чогось великого. Немає того, чого й висловити не вміємо, одне тільки знаємо, що чогось бракує, а що воно таке, не розуміємо». Цією частиною діалогу автор закликає читача любити рідну землю, а також чітко дає зрозуміти, що для істинно щасливого життя людині потрібні не лише практичні знання та вміння, а й віра. Так, розум повинен прагнути до відшукування істини, але поряд із розумом, видне місце займає і віра. «Премилостивий отець наш відкрив шлях

до щастя всім» - відповідає Григорій Єрмолаєві та Якову на їхні питання щодо пошуку шляхів до щастя.

Чільне місце посідають у творі і роздуми про людську працю. Ніякі скарби не можуть принести людині щастя, якщо вона змусила себе все життя займатися ненависною справою заради багатства, вважає автор. «Скільки ми витрачаємо праці для малої користі, а часто й задурно, не раз і на шкоду? Важко зодягти й жити тіло, але потрібно і не можна без цього. У тому й полягає тілесне життя, і ніхто на цю працю нарікати не мусить, бо потрапить у тяжке лихо, холод, голод, спрагу та хвороби. Але чи не легше тобі жити самим зіллям суворим і при тому мати злагоду й утіху на серці, ніж над розкішним столом сидіти гробом повапненим, повним жеровитої черви, що день і ніч гризе безнастанно душу?» Звичайно, мова йде про, так звану, «сродну працю», поняття якої є однією з найважливіших категорій в системі філософських поглядів Г. Сковороди в розумінні людини, її діяльності та сенсу життя. Причиною того, що люди часто обирають "не сродну" їхньому природному нахилу працю, є бажання будь-якою ціною отримати більше матеріальних благ, здобути славу, користуватися привілеями тощо. Сковорода закликає не йти наперекір власній природі, а робити те, до чого є покликання, жити в злагоді з природою, в мирі з Богом.

Таким чином, у своєму творі Г. Сковорода «Розмова п'яти мандрівників про істинне щастя в житті» переконує читача, що справжнє щастя людини полягає не в багатстві або насолоді, не в марній славі і владі, а в розумному задоволенні матеріальних і духовних потреб, у душевному спокої, в корисній праці, яка вдовольняє потреби людини і суспільства. Щастя людини – у ній самій і кожна людина може відшукати власний шлях до щастя через самопізнання. Водночас автор застерігає від хибних ідеалів таких як влада та багатство, адже, на його думку вони не здатні «звеселити дух і тим вигнати нудьгу, що вона вами оволоділа». Мислитель вказує, що причина людських нещасть у тому, що людина не намагається як слід пізнати власне місце. Слід зазначити, що висновки Г. Сковороди, щодо щастя не втратили своєї актуальності і сьогодні. Великого філософа та мислителя жартома називають «першим українським дауншифтером», тобто людиною, яка сповідує філософію «життя заради себе» та «відмови від чужих цілей».